

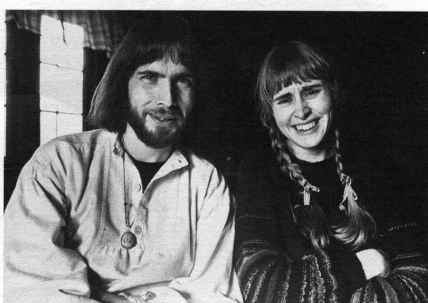
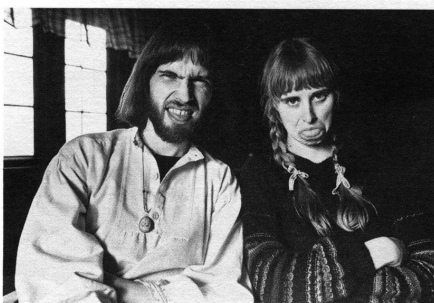
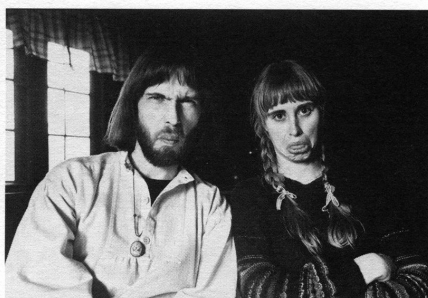
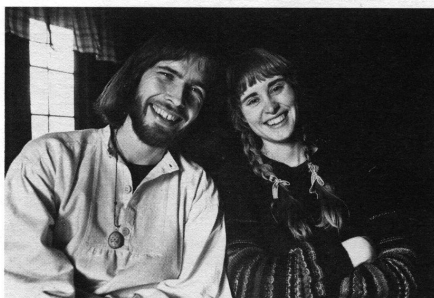
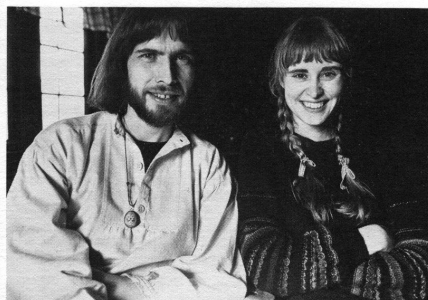
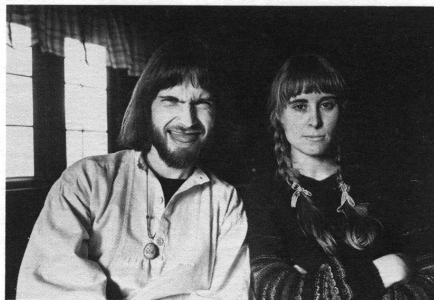

Folk och Rackare

Carin Kjellman Ulf Gruvberg

Folk och Rackare

Carin Kjellman Ulf Gruvberg

Vad är folkmusik?

Så här ser vi på det **vi** gör:

Vi använder oss av gamla låtar som förändrats under tidernas lopp. Precis som vi förändrar dom — påverkade av vår tids musik. Vi drivs inte av någon längtan tillbaka till en värld som inte längre existerar. Vi tycker att musiken har kraft och nerv och att texterna säger mycket även idag. De innehåller upproriskhet, humor, glädje, poesi — alltihop viktiga ingredienser i en levande kultur. Det handlar ju om människor. Om oss.

Här har ni nu en samling nya gamla låtar som vi haft mycket roligt med. Använd dom! Lek med dom! Bygg vidare!

"SÅ SJUNG NU DEN VISAN VEM HELST SOM VILL
TAG INTET IFRÅN MEN LÄGG HELLRE TILL . . ."
CARIN & ULF

HERR OLOF OCH HAVSFRUN

(trad)

Melodin är en värmländsk säckpipelåt som vi kombinerat med en balladtext. Säckpipan var ett mycket populärt folkligt dansinstrument i Sverige från medeltiden och framöver. Så småningom fick den ge vika för den allt populärare fiolen. Längst levde säckpipan kvar i Dalarna där den var i bruk under hela 1800-talet. Vår siste traditionsbärare, Gudmunds Nils Larson från Järna socken i Västerdalarna, dog så sent som 1949!

Herr Olof han sadlar sin gångare grå
Så rider han sig till Havsfruns gård

Herr Olof han red Gullsadeln flöt
Han sjunker till Havsfruens sköt

Men när som han kom uppå Havsfruns gård
Därute för honom Havsfrun står

— Välkommen, välkommen, ung Olof till mig!
I femton år har jag väntat på dig!

Och var är du född och var är du buren?
Och var har du dina hovkläder skuren?

— På konungens gård är jag födder och buren
Och där haver jag mina hovkläder skuren

Och där har jag fader och där har jag mor
Där har jag syster och bror

Där har jag åkrar och där har jag äng
Där står uppbäddad min bruaresäng

Där har jag också min fästemo
Med henne mig lyster att leva och dö!

— Och hör riddar Olof kom följ mig nu in!
Och drick ur min kanna det klaraste vin!

Var är du nu född? Var är du buren?
Och var har du dina hovkläder skuren?

— Här är jag född och här är jag buren
Och här har jag mina hovkläder skuren

Här har jag fader. Här har jag mor
Här har jag syster och bror

— Var har du nu åkrar och var har du äng?
Var har du bäddat din bruaresäng?

Och var har du nu din fästemo
Med den du vill leva och dö?

— Här har jag åkrar. Här har jag äng
Här står uppbäddad min bruaresäng

Här har jag också min fästemo
Med dig vill jag leva! Med dig vill jag dö!

ACK HÖR DU LILLE ERIK

(trad)

Nidvisa mot länsman. Temat förekommer över hela Norden. I Norge är huvudpersonen en slags Robin Hood-figur som tar från de rika och ger åt de fattiga.

Den här versionen har Carin samlat ihop med flera svenska och finlands-svenska textvarianter som underlag.

Melodin är ur August Bondessons visbok.

Ack, hör du, lille Erik, hur illa har du gjort
emedan du är fångslad till hand och så till fot
till hand och så till fot?

Jo, jag haver brutit mot kungen och min ed
Jag rymde ifrån gardet till Österdalarna
till Österdalarna.

Och när jag kom till Nyebro, där träffa jag min
bror

Vi bägge hade ärendet, till Edsvalla vi for
till Edsvalla vi for.

Och när vi kom till Edsvalla, det var allt om en
kväll
och många rara möbler behagade oss väl
behagade oss väl.

Vi bröto sen ett fönster upp, och därpå gick vi in
Där fick vi stjäla pengar och lite brännevin
och även en gullring.

Jag stal en häst i Karlstad. Till färgen var han röd
men när jag kom till Molkom, så var han nära
död
ty han åt inte bröd.

Stor-Erik i Ulle han höjd mej på en sup
och när jag kom i huset, så slapp jag intet ut
ej heller fick nån sup.

Och länsman i Onsjö han ställde till ett skall
Jag började att undra, om han skulle gå vall
om han skulle gå vall.

Min mor hon bor på Högen. Hon har en liten
krog
Jag satt i hennes köllare och lappa mina skor
medan länsmannen for.

Ja, varifrån är länsman, som ofta vistas här
Jo, västan ifrån helvete där alla länsmän är
där alla länsmän är.

LILLE JON

(trad)

Gammal skämtvisa från Hälsingland. Visar
kyrkans roll som domare. Lille Jon står för
en befriande uppkäftighet. Martin Martins-
son har sjungit in en fin bohuslänsk variant
— lyssna på den!

Jag sjunger om en man han hette lille Jon
Sjung fåå li å lille Jon
Han dansa kring med pigorna på lo'n
Sjung fåå li å litto lej

A midsommarnatten den var inte lång
Femtio vaggor fick han igång

A stämder vart han för häradsrätt
För det han int' gjort pigorna rätt

A domarn slog upp sin domarebok
— Hur många piltar har du nu gjort?

— A inte jag kan säga nu
Om det var femti eller femtisju

A fram kom till mig ett klockarefä
Han ville jag skulle falla på knä

Men aldrig jag förr faller på knä
Förr får fäll klockarfan falla med

A fram kom till mig en otäck'en präst
Han ville jag skulle läsa en vers

Men aldrig jag förr läser nån vers
Det vore bättre passande för en präst

A nu har jag stått min kyrkloplit
Nu dansar jag med pigorna lika kvickt

BONDEN OCH KRÅKAN

(trad)

Mest känd som barnvisa.

Bakom berättelsen kan man uppfatta bon-
debefolkningens irritation över kyrkans
ständiga övervakning. Bonden i visan har
haft en "lyckad" jakt och genast är bisko-
pen ute efter "tionde" av bytet. Som svar
på sin fråga vad bonden gjort med den
nyskjutna kråkan får han en respektlöst
gåckande uppräknig.

Och bonden han gick uti timmerskog
Falu lej i timmerskog
Där såg han en kråka som satt och gol
Falu lej Fale lule lullan lej

Och bonden blev rädd och för hem igen
"Aj, aj! Den kråkan hon biter mig!"

Men kärringen satt vid sin spinnrock och spann
"När såg du en kråka väl bita en man?"

Och bonden han spände sin bäge för fot
och sköt så den kråkan i hjärterot.

Så kom där ett bud ifrån biskopens går:
"Vad blev det av kråkan du sköt igår?"

"Jo, kråkan den förde jag hem till mitt hus
Av talgen så stöpte jag tolv pund ljus.

Och fjäderna blev till bolster till säng
Så att det räckte till piga och dräng.

Och köttet det saltades neder i kar
Förutom en surstek som gömdes åt far.

Och halsen den blev till en låtande lur
Den lät mycket värre än herrgårn's tjur.

Och skrovet det blev till ett gångande skepp
Det största som uppå det havet gick.

Av gumpen jag gjorde en skräddarsyring
Den kråkan var nyttig till mången god ting.

Så sjung nu den visan vem helst som vill!
Tag intet ifrån men lägg hellre till!

BONDENS HUSTRU

(trad)

Skämtvisa fritt efter Hilma Ingberg född
1886. Matts Arnberg spelade in henne un-
der en resa i svenskspråkiga Finland 1957.

Det står en knekt uppå vår gård, sade bonden
Låt upp dörr'n och släpp'en in
Kanhända är det vännen min, svarade bondens
hustru

Var ska den knekten sitta då, sade bonden
På en stol invid mitt bord
Spela kort och göra hor, svarade bondens hustru

Vad ska den knekten äta då, sade bonden
Äggamat på silverfat
För han har stått i krigsparad, svarade bondens
hustru

Vad ska jag själver äta då, sade bonden
Surer kål och ruttan ål
Passar i dig bonde snål, svarade bondens hustru

Var ska den knekten ligga då, sade bonden
I vår säng uppå min arm
Och gånga mig tills jag blir varm, svarade
bondens hustru

Var ska jag själver ligga då, sade bonden
I svinstian bredvid svina, svarade bondens hustru

Men svinelusen biter mig, sade bonden
Biter han dig så bit emot
Hinner du med så slå ihjäl, svarade bondens
hustru

Jag tror att Satan rider dig, sade bonden
Rider han mig, så bor han i dig
För att du så lite gånger mig, svarade bondens
hustru

TJÄNARENS LOTT

(trad)

Första versen och melodin kommer från
Svårdsjö i Dalarna. Resten av texten är en
nidvisa från Halland.

Jag vill med pennan teckna allt några enkla ord
Hur tjänaren får fara allt uppå denna jord
Som molnen drivs av vindarna till en annan ort

Och jag har tjänt i staden och jag har tjänt på
land
Men när jag kom till Marielund då träffade jag
på skam

Fem gånger uti veckan så får vi äta sill
Och sedan sluka väder om tiden ges därtill

Tre gånger uti veckan så får vi äta kött
Det kommer från den oxen som utav hunger dött

Och frun hon går i köket och svärjer på sitt vis
Hon nyper sina pigor med tänger och med ris

Patron han går på gården och stöter med sin
käpp
Den dräng får käppen smaka som ej är kvick
och lätt

NÄS INGARS POLSKA

(trad)

Efter Inga Persdotter, Dönaberga, Hjärsås.
En skänelåt som sjöngs i samband med att man gick "Maj i by" — den årliga tiggarfärden då man sjöng för att få ägg och brännvin. Ägg symboliserade livskraft. Brännvinet var ju allt-i-allo-drycken. Traditionen finns också i England där den heter *pace-egging*.
Opp å ut å gå
Stora träskor på!

Vars en sup ännu
Kanske vi får sju?

Får vi inte fem
Går vi hem igen!

EN UNG SJÖMAN FÖRLUSTAR SIG

(trad)

Ankarspelslåt — har alltså använts som arbetsvisa till sjöss. Den här varianten kommer från Bohuslän.

En ung sjöman förlustar sig uppå en äng så grön
Där mötte han en jungfru,
en jungfru som var skön
Sjung trallalla... en jungfru som var skön.

— Vill du bli min skön jungfru uppå den gröna äng
Så ska vi plocka rosenlöv och bädda oss en säng.

Och sängen blev strax bäddad och rosor
ströddes däruti
Så lågo de tillsammans som äkta skulle bli.

Om morgon när de vaknade det blåste
en dejelig vind
Men rosorna var borta på fager jungfruns kind.

— Gud nåde mig arma jungfrul!
Min mödom har jag mist
Men tar du mig till äkta så blir jag sorgen kvitt

— Att taga dig till äkta jag varken vill eller kan
Ty skeppet ligger färdigt att segla ifrån land.

KUSTPOLSKA EFTER ALF H

(Alf Hambe)

Så här ungefär lekte Ulf och Petter till Alf Hambes "Visa i Molom" en varm sommar i Steninge för ett par år sen.
Folkmusik behöver ju inte vara gammal, eller...?

ALVEFÄRD

(trad - musik: Carin & Ulf)

Den här balladen är mycket spridd. Finns bl a i England. Man tror att den härstammar från Bretagne.

Vår 1600-talstext kommer från Västergötland och melodin har vi gjort själva med tydliga inslag av en norsk rheinländer. Myter av den här typen är vanliga i folkeposin och gav väl "förklaringar" till plötslig död, drunkning, hastigt påkommen lycka eller olycka.

Trots att huvudpersonerna i balladerna många gånger bär adliga namn är detta sånger som använts av den arbetande befolkningen — som danser, sagor och där takten medgav som rena arbetsvisor till sjöss, i stenbrott o s v.

Herr Olof rider om otte
Driver dagge faller rim
Ljuse dagen honom tyckte
Driver dagge faller rim

Herr Olof kommer hem
När skogen görs lövegrön

Herr Olof rider för berge
Finner en dans med älvor

Här dansar älv och älvmåg
Älvekungens dotter med utslaget hår
Älvekungens dotter räcker hand från sig
— Kom hit, herr Olof! Trådansen med mig!

— Inte tråder jag dans med dig!
Min fästmö har det förbjudit mig
Inte jag vill! Ej heller jag må!
I morgon mitt bröllop ska stå.

— Vill du inte tråda dansen med mig
En olycka ska jag då sätta på dig!

Herr Olof snor sin häst omkring
Sjukdom och sot följer honom hem

— Min fåle var snabb men jag var sen
Jag stötte mitt huvud mot en ekegren

Kära min moder bädda upp min säng
Aldrig stiger jag upp av den

BRÖLLOPSVISA FRÅN STANGENÄS

(trad)

Handlar om ett bohuslänskt bröllop i början av 1800-talet. Den lär ha diktats och sjungits av en *marbu* — kringvandrande kråmare — som tack för mat och dryck. Den blev snabbt populär och sjöngs vid båtöl och andra festligheter.

Texten är efter Simon Martinsson och melodin efter hans brorson, Martin Martinsson.

De va om våren just ve den tid
då kråker, kajer och fåglar alle
de bygga bo, som de värpa i,
men man bör därför dem just ej klandra
Ja gick dem nära, de ble förfära;
de tänkte ja skulle dem besvära,
men slang förbi.

A när ja kom fram ett stöcke väj
så feck ja höra båd brag å rammel
Ja undra varom de rörde sej
å fråga därom båd ung å gammal.
De small å skrälle i bärg å hälle,
ja truede vä'la hu skulle fälle
men står ännu.

De sade alle, som mötte mej:
Därude som de må kruddet smäller
där gör de gästebo å gifter sej
men skynda dej medan supen gäller
I brurehuset, där skänkes kruset
med flaskor, drammar som giva ruset.
Hurra, Hurrej!

Å när ja sen kom på gården fram
då mötte mej brurepigor granne
De skänkte mej ock en redig dram
och likaledes gott öl ur kanne
Brunost å kage de feck ja smage
de gjord så gott i min svultne mage
de gode kramm.

Men Soffi Ulla ho modfäldl står
ho lyster ej se på systers huva
Men vänta! Hållt! Innan nästa vår
då kommer friare me fjår i luva
Ja då blir ola: Kun duke bola
med allt som växer på denne jola!
Låt glaset gå!

Ja, skål för brugom å brur å präst
å skål för vår värd och värdinna.
Å skål för var å en årlig gäst
samt kökemästare å brurekvinna.
Skål, bruremänner, min hals han bränner
Ja, skål traktörer, så bränvin't ränner.
Skål aldra bäst.

Å Bryngel stryper sin feol väl.
Men Strömberg å inte sämre heller.
Arbeta träget te kropp å själ
att ingen osämja rår å gäller.
Orena ande, fly bort av lande!
Går profitionen Er väl i hände
Så går allt väl!

DE TVÅ SYSTRARNA

(trad)

Det här är nog en av de allra mest sjungna balladerna. Den finns i massor av varianter över hela Europa. Motivet med att man kan få en död människas ben att tala eller sjunga finns också i olika indian kulturer.
Vår variant kommer från Finlands svensktalande sjömansbygder. Det märks på omkvädet. Säkert har den använts till sjöss.

Där bodde en bonde vid sjöstrand
Blåser kallt, kallt väder över sjön
Och tvenne döttrar hade han
Blåser kallt, kallt väder över sjön

Den ena var vit som den klara sol
Den andra var svart som den svartaste jord

— Vi tvättar oss bägge i vattnet nu
Så blir jag väl så viter som du

— Och tvättar du dig både nätter och dar
Så aldrig du blir så viter som jag

Och som de nu stodo på sjöstrand
Så stötte den svarta sin syster av sand

— Oh kära min syster du hjälp mig iland
Dig vill jag giva min lille fästeman

— Din fästeman honom får jag ändå
men aldrig ska du mer på gröna jorden gå

Där bodde en spelman vid den strand
Han såg i vattnet var liket det sam

Spelmannen henne till stranden bar
Och gjorde av henne en harpa så rar

Spelmannen tog hennes guldgula hår
Harposträngar därav han snor
Spelmannen tog hennes fingrar små
Gjorde harpan tapplor* på
Spelmannen tog hennes snövita bröst
Harpan mänd klinga med ljuvelig röst

Så bar han den harpan till bröllopgård
Där bruden hon dansar med gulleband i hår

Trenne slag uppå gullharpan rann
— Den bruden har tagit min lille fästeman

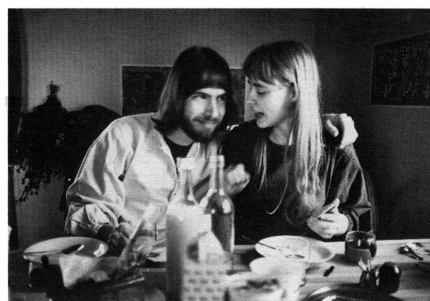
Om söndan så satt hon i brudstol röd
Om måndan hon brändes i aska och glöd

* Tapplor = stämskrurar

Tack för hjälp och inspiration till
Institutionen för folklore i Göteborg och
Svenskt Visarkiv m.fl.

Carin Kjellman, Ulf Gruvberg, Kalle Almlöf och Jonny Soling. Foto: GP FOTO

Folk och Rackare

Sida A

HERR OLOF OCH HAVSFRUN	4.12
ACK HÖR DU LILLE ERIK	2.09
LILLE JON	2.07
BONDEN OCH KRÅKAN	3.15
BONDENS HUSTRU	1.55
TJÄNARENS LOTT	2.50

Sida B

NÄS INGARS POLSKA	3.10
EN UNG SJÖMAN FÖRLUSTAR SIG	2.00
KUSTPOLSKA EFTER ALF H	2.11
ÄLVEFÄRD	3.09
BRÖLLOPSVISA FRÅN STÅNGENÄS	2.38
DE TVÅ SYSTRARNA	5.07

FOLK OCH RACKARE

CARIN KJELLMAN	sång, gitarr, blockflöjt
ULF GRUVBERG	sång, gitarr, blockflöjt, kronhorn, muniga, stråkpalladium
KALLE ALMLÖF	fiol
JONNY SOLING	fiol, fiddla
JØRN JENSEN	dulcimer, mandolin, skedar
TOMMY JOHNSON	bas, elbas

TACK till:

Petter Ljunggren som spelar spålpipa på B3 o flöjter på A4 o B6
Tomas Lundkvist som spelar gipsflöjt, oboe o trätrummet på A4
Janne Bandel som trummar på A1, A6 o B6
Ahmadu Jarr som trummar på A4
Producenter: Björn Ståhl och Carin&Ulf
Inspelning: Olle Ramm
Inspelat i Studio Decibel december -75 o januari -76
Foto och lay-out: Jens S-Jensen

Arrangemang: A1, A6, B1, B6 Ulf&Carin, Kalle o Jonny
B3 Petter o Ulf
övriga Ulf&Carin

Tidigare utgiven skiva: "Med rötter i Medeltiden" Sonet SLP-2049

